

Gospodarstvena priloga.

Priložena od kat. tiskovnega društva 16. štev. „Slov. Gospodarja“.

L. 1887.

21. aprila.

Štev. 135.

Preccnitev konja.

(Dalje.)

Človek bi pač lahko še naštel tukaj dolgo vrsto raznih plemen, vendar bodi jih dovolj, kar smo jih našeli. To se vidi že iz njih, da je še veliko plemen, ki se izpoznajo še iz svojih lastnosti. Pač je resnica, da je že več konjskih plemen prešlo in da nimajo nekatere dežele nobene svoje vrste, toda to še nikakor ni dokaz za to, da so konjska plemena že tako skrižana, da ni moči konj več razpoznati, iz katerega da so plemena.

Pouk o zvanjih lastnostih konj se ne razteza dalje, kakor da se je nekaj obrazec ustvaril, po katerem se konj ceni. Ali tak pouk je potlej kriv, da si človek ne more razmisliti, čemu da ni vsak konj za vsako rabo, ampak da so konji te vrste bolj za to, konji druge vrste pa bolj za drugo rabo.

Da se skrbi za nov zarod konj, to se zdi vsled tega nekaterim zlo, da si potrebno in po nekaterih deželah jim celo ni za konjerejo, češ, da ne nese. Kolikor je še torej ondi živi, živi le tako bolj po sili in če ji država ne seže se pod roko, kmalu bode po njej.

Ali je to prav? Ne, konji so in sicer različnih vrst so potrebni, kajti vsak konj ni za vsako rabo, še manj pa za vsak kraj. Vsled tega pa ni prav, ako se gleda samo na obliko konja. Prava konjereja tirja več — pleme, toda tako, da loči konja od konja, čegar pleme je drugo. Za konje, čijih pleme je poznati, še je vedno povpraševanje, kajti je še vedno njih potreba. Ako je tedaj v kateri deželi doma kako pleme, toda čem bolj mogoče, čisto, izplača se jim še konjereja vselej. S tem si napravi taka dežela ali pa tak kraj sejem ter vabi kupce na-nj, saj se dobodo taki in taki konji na njem.

Kjer pa imajo konje vsake vrste — konje, čijih pleme se ne razpozna; kjer ima kmet kobile vsake vrste v hlevu — take, da so lahko za jahanje, dirjanje in tudi težko vožnjo ob enem: tam ne bode nikjer nikoli dobra konjereja — taka, da se jim v resnici splačuje.

Iz tega pa se torej razvidi, da je dobro, če obstoje razna plemena konj ter da je prav, če se gleda na to, da se ne izkazi.

Konji se delé lahko v tri večje razdelke, oni so namreč plemeniti ali neplemeniti in mešan zarod. Kaj se pravi: „plemeniti konj“, tega

nismo v stanju izreči ob malem. Treba nam je vzeti v poštev nekaterih reči, ki so se že udomačile. Ako vzameš, da je konj plemenit, če ima lepo postavo ter je rabljiv, to ti je konj potlej plemenit, da si ne teče v njem nič plemenite krvi. Po drugi strani pa ti je konj v resnici plemenit, vendar pa ni niti posebno lep v svoji postavi niti posebno rabljiv. Da je pa konj plemenit, treba mu je vselej lepote, elegantnosti, zastopnosti, neke prikupljivosti in ognjevitosti. Najbolje bode torej, če ostanemo pri tem, kar se je s kraja reklo: plemenitost in so tedaj plemeniti konji arabski in angleški polnokrvni.

Z besedo „polnokrven“ zaznamkuje se pokolenje iz roditeljev čiste arabske ali angleške vrste. Konj se torej le takrat imenuje polnokrven, ako je dokazano, da sta oba roditelja, žrebec in kobila, iz tiste vrste. Ako se pripelje tak polnokrveni konj še le iz Arabije in Anglije, tedaj se imenuje izvirno arabski, oziroma angleški polnokrvenik.

Beseda „krvnik“ ni prikladna in ne bilo bi škode, ko bi se pozabila, toda tako se je že udomačila, da bi se sedaj to le s težavo izgodilo. Pomeni pa, da je konj ali po obeh roditeljih, ali pa le po enem plemenit in se mu torej reče, da je polnokrvenik ali pa polkrvnik. Ime izvira od todi, da so imeli svoje dni kri za to, kar daje konju ločilne lastnosti. Imeni: kri pa plemenitost ste se gledé konj tako zmešali, da se ali že zamenite ali pa se daje katero ime konju, ki ga ne zasluži.

Tako se pravi konju, da je jako plemenit, da si ni polnokrvenik in tako se govori o „veliki krvi“, ako kaže konj po svojem zunanjem lastnosti plemenitosti: s tem pa se še ne reče, da ima za to tudi več krvi, kakor drug, ravno tako plemenit konj, pa se mu ne vidi tako, da je „plemenit“. Prišli so v tem že tako daleč, da so kri, ki jo je konj pridobil, celo izračunili in so konja imenovali za polukrvenika, ker je le po enem roditelju, bodi žrebcu, bodi kobili, plemenit. Žrebe iz polukrvene kobile in polnokravnega žrebea bilo bi po takem „trčetrt-krvno“ itd. Po taki poti pa bi že v devetem zarodu bilo v žrebetu le tisočinka neplemenite krvi in torej žrebe že toliko, kolikor popolnem polnokrven.

Vidi se iz tega, da se, če sodimo konja po zunanjem, ne moremo več ozirati na te raz-

stojé sicer v postavi, pa so vendar-le s koristjo okraja v zvezi. Čem več in čem boljih reči se poprime kje kateri zastop, tem lepše bode njegovo ime in tem bolje dokaže tak zastop, da ni samo peto kolo v vsakdenji vožnji liberalizma.

Le-to pa prevaguje doslej skorej po vseh deželah, kjer so ustvarili okrajne zastope. To pa ni, reci kdo, kar mu drago, vredno hvale.

„Črna vojska“, nje namen in sestava.

(Dalje.)

O rdečem križu. — Tiste člane veteranskih društev, ki so se oglasili h kolonam rdečega križa za prenašanje in postrežbo ranjenih vojakov, objavil je ta zavod že meseca januarja brambovskemu ministru in se bo ondi določilo gledé črnovojniške dolžnosti teh veteranov.

Kako bo črna vojska osnovana? — Izvzemši tiste črnovojnike, ki se bodo določili za pomožno nameščevanje stalne vojske in brambovcev, razdelili se bodo vsi ostali črnovojniki v samostalne vojne oddelke — črnovojniške batalijone. Le-ti se bodo sestavljali načelno le iz mož, ki so iz enega in tistega okraja. Batalijoni se bodo ločili v izgrede in v teritorialne batalijone. Izgredni batalijoni so namenjeni za garnizijsko, etapno in zasedovalno službo. Zbirali se bodo v svojih brambovskih okrajih, od katerih dobé tudi ime in številko z dodatnim drobcem, ko bi se v enem brambovskem nabornem okraju več izgrednih batalijonov sestavljalo. Če bi Maribor več, recimo tri vojniške izgrede batalijone sestavil, dobili bodo ime: črnovojniški izgrejni batalijon št. 20₁, 20₂, 20₃ itd. Brambovski batalijon mariborski ima številko 20. Prav to številko dobili bodo vsi črnovojniški batalijoni in če jih bo več, kakor smo že rekli, pod to še posebno vzporedno številko.

Kako močan bo črnovojniški batalijon? — Črnovojniški izgrejni batalijon imel bo 4 kompanije in pa nadomestilno kompanijo; mož bo imel pa 2403. Od teh namenjeni ste le dve petini, t. j. 947 mož za vojno službo, vsi ostali bodo za nadomeščevanje in rezervo in se bodo klicali, kedar bo treba. Nadomestilna kompanija ostane pa vedno v nabornem okraju.

Moč črnovojniškega teritorialnega batalijona je pa jako različna ter se ravna po množini prebivalcev in po imenitnosti dotičnega črnovojniškega okraja. Kompanij imel bo 3 do 6 in te si ne bodo enake. Nekatere bodo imele po tri, druge po štiri čete, zopet druge v gosto obljudenih krajih pa tudi po pet in šest čet.

Kaj pa je črnovojniški kader? — Za vsak izgrejni in teritorialni batalijon do-

ločil se bo že v mirnem času kader, ki bo samostalni vojaški oddelek ter c. kr. brambovskemu okrajnemu zapovedniku podrejen. V ta kader odbrali se bodo vsi tisti mož, ki so bili svoje dni vojaški prav dobro izvežbani in imajo že vojaški odpustni list v rokah ter so se stalno v obližji črnovojniške okrajne postaje naselili. V mirnem času obstal bo ta kader samo na papirju. V vojski se bo pa on prvi sklical pod orožje.

Kaj bo črna vojska še delala? — Črnovojnik, ki ne pojde na vojsko k stalni armadi, k brambovcem ali s kakim izgrejnim batalijonom, porabil se bo za pomožna dela, kakoršnjih je vaje. Tisti, ki znajo pisati, se bodo porabili v prvi vrsti za pisarje in kanceliste pri raznih vojaških pisarnah. Krojači bodo šivali, čevljarji bodo izdelovali čevlje, sedlarji in jermenarji pripravljali in oskrbovali bodo potrebno jermenje in sedla, kovači bodo kovali itd. Kmečki delavci in drugi dninarji, ki ne znajo nobenega rokodelstva, porabili se bodo pri kopanju zakopov, šanc itd. Dalje se bodo v črni vojski tudi konduktèrji ali sprevodniki potrebovali. Kdo da bo opravljal konduktèrsko službo, to določi politična oblast vzajemno z dotično županijo. Za to službo se bodo le jemali ljudje, ki so v dotičnem okraju stalno naseljeni, in imajo v občini kaj veljave, ter so trdnega zdravja in močni, da bodo lahko opravljali težavno službo. Tak konduktèr bo moral znati brati, pisati, računati, jahati in voziti.

(Konec prih.)

Gospodarske stvari.

Sadjereje zlata pravila.

Pri sadnem drevju pride že veliko na to, kje ga posadimo. Na višjih krajih kaže saditi izlasti črešnje, na nižjih pa slive; na severnih in vzhodnih bregih storé jabelka, na južnih in zahodnih pa hruške.

Sušo zdrži izmed sadnih dreves še nekako najbolje črešnja, mokroto pa sliva. Za sadnik je najboljša mokra, žolta prst, a v njej še ni smelo že poprej rasti sadno drevje. Kjer se zbera voda, tam ni za sadnik mesta.

Ako čemo sadno drevje saditi, storimo najbolje, če izkopamo že jeseni jame. V jame pa moramo djati gnoja ali kar je enako vredno, da leži celo zimo v njih. Spomladi so že potlej take jame prav za to, da posadimo v-nje mlado sadno drevje.

Mlado drevo, katero čemo vsaditi, moramo vzeti iz kake drevesnice, ki ima ime, da ima dobra drevesa, nikakor pa ne smemo dreves kupovati, kjer bodi, sicer pa bi se lahko opekli.

Sadno drevje, čegar seme je mehko (jabelka, hruške), treba je najmanj deset metrov